

ningar och på två ställen runor, dels på absidens södra vägg (Sm 67) nedanför de målningar, som befinna sig där, dels på långhusets östra gavel söder om triumfbågen (Sm 68).

Runorna på absidväggen stå i en enkel rad mellan marglinjer 120 cm över golvet. De äro 4 cm höga. Inskrift:

kum her magnus
1 5 10

... *Herra Magnús.*

... Herr Magnus.

Till läsningen: Mellan övre delarna av runorna 1 och 2 synes ett vertikalt streck, 1 cm långt, av samma karaktär som de ristade, felristning? Runan 5 har strax nedanför mitten en punkt, som är mycket obetydlig men sannolikt är en stingning. Till vänster om hst i 6 **r** synes ett streck, som synbarligen tillkommit av misstag. Runan 8 **a** har en lång och oregelbunden, ensidig bst. Hst förlänges uppåt och nedåt av fåror på andra sidan marglinjerna. Runan 9 är skadad i sin övre del genom en djup grop i putsen, och omedelbart under denna synes en stingning i form av en jämn, rund fördjupning. Bst på 10 **n** är närmast hst skadad; dess nedre del framträder tydligare. A. Friberg läste inskriften: **kumhirmakus**.

Runorna 4–12 bilda orden fsv. *Herra Magnus*, vari vi med säkerhet finna namnet på socknens kyrkoherde vid den tid, då kyrkan byggdes, alltså det första kända namnet i Bringetoftas series pastorum. Samme man åsyftas sannolikt med **mahno** i den andra inskriften på kyrkväggen, Sm 68. Namnet *Magnus* förekommer även i Sm 26 och Sm 115.

Utom runorna finnas i närheten av dem på väggen andra ristningar. Ovanför inskriften, stående på en linje, som går i spetsig vinkel mot övre marglinjens vänstra spets, finnas några tecken, som dock ej äro runor, och 6 cm nedanför inskriften, snett under 1 **k**, synes bl.a. en rektangulär figur, som har spetsig topp och är fylld av ett rutornament. Den är 12 cm hög, 3 cm bred.

Kyrkan dateras av R. Blomqvist (*Studier i Smålands romanska stenkonst*, 1929, s. 29) till 1100-talets tidigare hälft, av E. Lundberg (*Byggnadskonsten i Sverige under medeltiden* 1, 1940, s. 334) till tiden 1140–1180.

68. Bringetofta kyrka.

Litteratur: Jönköpingsposten den 14/8 1923.

Äldre avbildningar: A. Friberg: foto 1924 (NSmArk); gipsavgjutning i ATA.

I Bringetofta kyrka finns utom den förut beskrivna Sm 67 även en runinskrift över predikstolstrappan på den medeltida kyrkans östra långhusgavel, snett ovanför triumfbågens södra kragsten. Avståndet från golvet är 370 cm. Då det på grund av placeringen visade sig svårt att företaga en direkt granskning av runinskriften samt att fotografera densamma in situ, gjordes en gipsavgjutning.

Runorna äro ristade i puts. De äro fördelade på fyra rader, A B C D nedan, av vilka A B C äro ordnade under varandra och D är ristad till höger om B något lägre än denna.

Inskrift:

A **mahno**
1 5

B **fuporkhniastm!r**
10 15 20

C **kiurkh - - - ! m**
25 30

D **frof - - - - -**
35 40

Magno ...

... Magnus ...

Till läsningen: Nedre delarna av 1–2 **ma** äro ej lika skarpt ristade som de övre. Nedre delen av 4 **n** är förstörd av en grop i putsen. Bistavarna på 5 **o** gå ej över hst. Bst på 7 **u** stöter intill hst mycket långt ned på denna. Av bst i 8 **p** synes den övre delen. Bistavarna på 9 **o** skära över hst. Ett parti av denna närmast under bistavarna är utplånad. På 10 **r** stöter bistavens inbuktning intill hst. Av 11 **k** fattas nedre delen. Man kan ej se toppen av 12 **h**. På 13 **n** är en del av hst närmast över bst utplånad. Den huvudsakliga delen av bst befinner sig till vänster om hst. Av 14 **i** synes övre hälften. Bst i 15 **a** går över hst. 16 **s** är av äldre typ 4. 17 **t** har bst endast till vänster. Det **b** man väntar mellan **t** och **m** har uteglömts av ristaren. Till höger om huvudstavens nedre del på runan 17 synes en fåra, som liknar den nedre bst till ett **b**, sannolikt tillfällig. Av runan 19 ser man hst. Till höger om denna är en fåra, vars nedre del är utplånad, sannolikt rester av ett **r**. Rad C är otydligare än de föregående. Efter 21 **k** följer en hst, som vid mitten övertväras av en från vänster snett ned mot höger löpande stav, vilken emellertid är ganska osäker, **i** eller **n**? En liknande tvärfåra högre upp, som är något jämnare, sitter för högt upp för att rimligen vara en **n**-bst. De båda följande stavarna bilda möjligen ett **u**, följt av ett **r**, båda ganska osäkra. Runan 25 är sannolikt **k**, 26 är ett tydligt **h**. Mellan denna och den närmast följande, fullt tydliga runan, 31 **m**, synas fyra vertikala stavar ganska spatiöst anbragta, av vilka den sista, runan 30, kan ha varit **i**. Efter 31 **m** följa ganska oregelbundna fåror, som likna nedre delen av ett **r**. De äro sannolikt tillfälliga. Om läsningen av de fyra första runorna i rad D, **f r o** (av typen 4) **f** råder ingen tvekan. Därefter följa sex lodräta stavar. Den sista av dessa kan möjligen vara **f**.

Med undantag av första raden 1–5 **mahno** ger inskriften ingen mening. Rad B utgöres av *futharken*. Med **mahno** fsv. *Magno*, dat. av *Magnus*, åsyftas säkerligen samme Herr Magnus, som nämns i inskriften på absidväggen, Sm 67. Bringetofta kyrka dateras till 1100-talet (se Sm 67).

69. Fröderyds kyrkogård.

Pl. 53.

Litteratur: B 1049, L 1234. Ransakningarna 1690; J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 24; J. Elers: Historia om vägarne i Sverige (hs i UUB) 6; B. Kallenberg och H. M. Åman: Försök till en physico-œconomisk beskrifning öfver Fröderyds socken 1 (1810) s. 13; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 253; J. E. Lagergren: Handlingar om Småland, M 104: 14 (hs i KB) s. 107; C. F. Nordenskiöld: Jönköpings läns minnesmärken (ATA) 16 Westra härad, upptecknade år 1886, s. 3, tr. i NSmMedd 6 (1922) s. 35; P. Petersson: Brev till A. Friberg den 18/9 1888 (NSmArk); A. Friberg: Undersökningsprotokoll 1906 (NSmArk); O. v. Friesen: Läsning och tolkning 1921 (NSmArk), jfr NSmMedd 6 (1922) s. 35 not.

Äldre avbildningar: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1049; E. Ihrfors: teckning i Smolandia sacra (ATA) 2 s. 346; Nordenskiöld: teckning 1886 i o.a. hs s. 3; P. Vistrand: teckning den 13/8 1900 (NSmArk och ATA); Friberg: foto 1906 (NSmArk); v. Friesen: foto 1913 (NSmArk); R. Blomqvist: foto 1926 (ATA); C. Källström: foto (ATA).

Stenen står på kyrkogården, 4 m Ö om kyrkogårdsmurens sydvästra hörn. Ristningen är vänd mot NV.

I *Ransakningarna* meddelar prosten L. Ternerus 1690: »Wed Frörydz kyrkia finnes en stoor Ruunsteen mäd bookstäfwer omkringh nederfallen och mäd mosa öfwertäckt, hvilken den nyss ankomne pastor effter sin skyldigheet lofwar wedh vårens begynelse skola uprätta.» *Bautils* uppgift, att den finns i kyrkan är tydligen felaktig. Enligt Peringskiölds *Monumenta* stod den »Strax utom Fröeryds kyrkia». Elers' meddelare, kyrkoherde Carl Lundh i Fröderyd, skriver 1751: »Nära Fröderyds kyrka och häradsvägen står en runsten, med några oläseliga runor och kors, samt annan prydnad.» Hos Ennes (*F m 61*) läses: »Står jemte vägen, som går förbi kyrkan», men på ett annat ställe skriver han: »På Fröderyds kyrkogård (straxt söder om kyrkan jemte vägen).» Om stenen har flyttats, är ej känt. Det kan förhålla sig så, att kyrkogården har utvidgats, varigenom runstenen har kommit innanför ringmuren.